

**МІНІСТЕРСТВО ЕКОЛОГІЇ ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ ПАРК «СИНЕВИР»
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДВНЗ «УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. М.П.ДРАГОМАНОВА**

**ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРИРОДООХОРОННИХ
ТЕРИТОРІЙ
В СУЧАСНИХ УМОВАХ**

**МАТЕРІАЛИ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 30-й РІЧНИЦІ
НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРИРОДНОМУ ПАРКУ «СИНЕВИР»
(Україна, с.Синевир, 18-20 вересня 2019р)**

**Синевир
2019**

біорізноманіттю: сучасний стан і завдання на майбутнє. – К.: Інститут ботаніки НАН України, 2002. – 32 с.

Протопопова В.В., Тюх Ю.Ю., Шевера М.В. Характеристика адвентивної фракції флори Національного природного парку «Синеvir» // Проблеми екологічної стабільності Східних Карпат: Міжн. наук.–практ. конф., присвяч. 10–річчю створ. НПП «Синеvir»: Мат. конф. (Синеvir, 24–27 червня 1999 р.). – Синеvir, 1999. – С. 157–158.

Соломаха В.А., Воробйов Є.О., Дербак М.Ю., Тюх Ю.Ю., Соломаха І.В., Сенчило О.О., Шевчик В.Л., Якушенко Д.М. Національний природний парк «Синеvir». Рослинний світ. – К.: Фітосоціоцентр, 2016. – 332 с.

Тюх Ю.Ю., Зиман С.М., Дербак М.Ю. Рослинний покрив Національного природного парку «Синеvir» (Українські Карпати). – Ужгород : Ліра, 2011. – 160 с.

Шевера М.В., Протопопова В.В., Томенчук Д.Є., Андрик Є.Й., Кіш Р.Я. Перший в Україні офіційний регіональний список інвазійних видів рослин Закарпаття // Вісн. НАН України. – 2017. – № 10. – С. 53–61.

Chornesky E.A., Randall J.M. The threat of invasive alien species to biological diversity: Setting a future course // Ann. Missouri Bot. Gard. 2003. – Vol. 90, № 1. – P. 67–76.

Davis M. Biotic Globalization: does competition from introduced species threaten biodiversity? // BioScience. – 2003. – Vol. 53, Iss. 5. – P. 481–489.

Ryšek P., Prach K., Rejmanek M. & Wade M. (Eds.) Plant Invasions. General Aspects and Special Problems. – Amsterdam: SPB Academic Publishing, 1995. – 257 p.

McNeely J.A., Mooney H.A., Neville L.E., Schei P., Waage J.K. Global Strategy on Invasive Alien Species (IUCN, 2001).

Genovesi P., Shine C. European strategy on invasive alien species. – Council of Europe Press, 2004.

Tyukh Yu.Yu., Derbak M.Yu. The most distribution invasion species on the territory of the National Nature Park “Synevyr” // XII International Conference “Synanthropization of Flora and Vegetation”. Book of Abstracts. – Uzhhorod: AUTDOR–SHARK Press, 2018. – P. 63.

УДК 581.526.65:504(1-751.3)(477.87)

РУДЕРАЛЬНА РОСЛИННІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ПРИРОДНОГО ПАРКУ «СИНЕВИР»

RUDERAL VEGETATION OF THE “SYNEVYR” NATIONAL NATURE PARK

Тюх Ю.Ю.¹, Дзюба Т.П.², Тимошенко П.А.², Мигаль А.В.³

1 - Національний природний парк "Синеvir", с. Синеvir.

2 - Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, м. Київ, geobot@ukr.net

3 - ДВНЗ "Ужгородський національний університет", м. Ужгород, mihaly@ua.fm

Представлені результати попередніх досліджень рудеральної рослинності НПП «Синеvir». Складена її класифікаційна схема та встановлено поширення угруповань даного типу рослинності.

Рудеральна рослинність – один із типів рослинності трансформованих місцезростань, з якими пов'язані також і інвазійні види, що становить загрозу для природного фітоценорізноманіття. Територія Національного природного парку "Синеvir" характеризується достатньо збереженим природним рослинним покривом.

Дослідження рослинного покриву НПП має давню історію завдяки дослідженням австро-угорських, польських, чехословацьких, радянських та українських вчених. Природний рослинний покрив парку вивчений достатньо повно. Спеціально досліджено його флору (Тюх, 2010; Тюх та ін., 2011) та рослинність (Соломаха та ін., 2016). Проте рудеральна та сегетальна рослинність практично не досліджена. В.А. Соломаха зі співавторами зазначають, що площа,

яку займають антропогенні фітоценози на території парку складає 4,7% і наводять три асоціації з двох класів: *Agropyretea repentis* і *Galio-Urticetea* (Соломаха та ін., 2016). А між тим саме рудеральна рослинність є наслідком антропогенної діяльності, яка формується в тому числі на природоохоронних територіях, трансформуючи її рослинний покрив.

З 2018 року авторами розпочаті спеціальні дослідження даного типу рослинності на території НПП "Синеvir". Встановлено, що рудеральна рослинність пов'язана передусім з населеними пунктами, рекреаційними об'єктами, автошляхами, лісовими порубами, місцями утримання овець і худоби на полонинах тощо.

Попередньо встановлено, що на території НПП рудеральна рослинність представлена 5 класами, 6 порядками, 8 союзами, 13 асоціаціями та 4 безранговими угрупованнями.

Нижче подано класифікаційну схему рудеральної рослинності НПП "Синеvir".

GALIO-URTICETEA PASSARGE EX KOPECKÝ 1969

Circaeo lutetianae-Stachysetalia sylvaticae Passarge 1967

Impatiens noli-tangere-Stachyon sylvaticae Görs ex Mucina 1993

DC *Impatiens noli-tangere*

Galio-Alliarietalia Oberd. in Görs et T. Müller 1969

Aegopodion podagrariae Tx. 1967

Urticetum dioicae Steffen 1931

Urtico-Aegopodietum podagrariae (Tx. 1963) Dierschke 1974

Elytrigio repentis-Aegopodietum podagrariae Tx. 1967

Geo-Alliarion Lohmeyer et Oberd. in Görs et T. Müller 1969

DC *Reynoutria japonica*

BIDENTETEA TX. ET AL. EX VON ROCHOW 1951

Bidentetalia Br.-Bl. et Tx. ex Klika et Hadač 1944

Bidention tripartitae Nordhagen ex Klika et Hadač 1944

Polygonetum hydropiperis Passarge 1965

Myosoto aquatici-Bidentetum frondosae O. de Bolòs,

Montserrat et Romo 1988

PLANTAGINETEA MAJORIS TX. ET PREISING EX VON ROCHOW 1951

Potentillo-Polygonetalia avicularis Tx. 1947

Plantagini-Prunellion Eliáš 1980

Agrostio tenuis-Poetum annuae Gutte et Hilbig 1975

Prunello-Plantaginetum majoris Faliński 1963

Potentillion anserinae Tx. 1947

Rumici crispi-Agrostietum stoloniferae Moor 1958

Potentilletum anserinae Rapaics 1927

Potentilletum reptantis Eliáš 1974

POLYGONO-POETEA ANNUAE RIVAS-MARTÍNEZ 1975

Polygono arenastri-Poetalia annuae Tx. in Géhu et al. 1972 corr. Rivas-Martínez et al. 1991

Polygono-Coronopodion Sissingh 1969

Polygonetum arenastri Gams 1927 corr. Lanikova in Chytrý 2009

ARTEMISIETEA VULGARIS LOHMEYER ET AL. IN TX. EX VON ROCHOW 1951

Agropyretalia intermedio-repentis T. Müller et Görs 1969

Convolvulo arvensis-Agropyrion repentis Görs 1967

Agropyretum repentis Felföldy 1942

Poo compressae-Tussilaginetum farfarae Tx. 1931

DC *Tussilago farfara-Juncus effusus*

DC *Tussilago farfara-Juncus bufonius*

Угруповання класів *Galio-Urticetea* та *Bidentetea* поширені на нітрифікованих вологих ділянках вздовж доріг, на територіях рекреаційного використання по берегах річок та озер, у населених пунктах поблизу будинків на затінених ділянках тощо.

Ценози класів *Plantaginetea majoris* та *Polygono-Poetea annuae* зафіксовані переважно по

узбіччях доріг в межах населених пунктів Синевирська Поляна, Синевир, Колочава, Меришор, Негровець, музейного комплексу "Старе село" тощо.

Угруповання класу *Artemisietea vulgaris* відмічені на рудералізованих ділянках в межах сіл, розташованих на території НПП.

Майже всі фітоценози рудеральної рослинності формуються на щебнистих і кам'янистих ґрунтах. Крім типово рудеральних видів, у їхньому складі значний відсоток складають види природної флори, однак відмічені також адвентивні, зокрема і інвазійні, які становлять потенційну небезпеку для рослинного покриву парку: *Ambrosia artemisiifolia*, *Reynoutria japonica*, *Robinia pseudoacacia*, *Bidens frondosa*, *Solidago canadensis*, *Acer negundo* та інші.

УДК 581. 526. 33 (292.452)

**РІДКІСНІ УГРУПОВАННЯ З УЧАСТЮ *COMARUM PALUSTRE* (L.) SCOP. НА
ТЕРИТОРІЇ НПП «СИНЕВИР» ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ЗБЕРЕЖЕННЯ
RARE COMMUNITIES WITH THE PARTICIPATION OF *COMARUM PALUSTRE* (L.)
SCOP. IN THE TERRITORY OF SYNEVYR NATIONAL PARK AND PROSPECTS FOR
THEIR CONSERVATION**

**Фельбаба-Клушина Л. М.¹, Дербак М. Ю.², Свирида Т. В.¹
Тюх Ю. Ю.², Нірода Т. М.²**

1 – ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2 – НПП Синевир

За останні десятиріччя *Comarum palustre* зник з багатьох локалітетів на південному мегасхилі Українських Карпат. Авторами підтверджене місцезростання цього виду лише на території Національного природного парку Синевир. У публікації наведені дані про видовий склад угруповань з участю цього виду та зроблена загальна характеристика екологічного стану високогірного озера Озірце, де були проведені дослідження

Сучасні тенденції розвитку клімату у світі та в Європі, зокрема, а також зростаючий антропогенний вплив проявляються у змінах рослинного покриву усіх типів його організації. Однак, саме елементарні зміни у конкретних фітоценозах дають змогу зафіксувати вектор цих змін. Разом з тим, особливо важливі з цієї точки зору є результати досліджень у екосистемах, де антропогенні чинники майже відсутні або ж з мінімізовані. Такими є природні гірські водойми Українських Карпат [5, 6].

Метою даної публікації є представлення результатів досліджень угруповань з участю дуже рідкісного для Українських Карпат реліктового виду *Comarum palustre* (L.) Scop., який був виявлений на території НПП Синевир в 2017 році під час експедиції.

Під горою Гропа в Горганах на висоті 980 м над р.м знаходиться озеро Озірце. По центру цього озера сформувався плав з оліготрофною рослинністю. А. Ф. Бучурина та Т. Л. Андрієнко (1982), вказували на наявність у цьому локалітеті рідкісних для Українських Карпат видів - *Sphagnum riparium* та *Comarum palustre* у складі асоціації *Carex rostrata-Sphagnum cuspidatum* [1].

Comarum palustre характеризується борео-температним циркумполярним ареалом. Трапляється у багатьох регіонах північної півкулі, крім південних, переважно по берегах мезотрофних водойм з непроточною водою, на трав'яно-мохових болотах, заболочених луках і лісах. Однак в Карпатському регіоні він є відносно рідкісним і зафіксований в переліках созофітів в усіх країнах Карпатського регіону і відповідно й у Червоній книзі Карпат як загрожуваний вид (VU) [9]. У Червоному списку Закарпаття він включений зі статусом «зникаючий» [4]. К. А. Малиновський та ін. включили його до переліку созофітів Українських Карпат як критично загрожений таксон (CR) [3]. В Українських Карпатах вид приурочений переважно до мочарів, що формуються навколо мезотрофних та оліготрофних озер. У флористичних регіональних зведеннях цей вид вказується для двох локалітетів – г. Яйце у